

Torenvalken Westeinde: Wat ging er mis?

George Hageman

Man in de kast

Sinds we in 2020 op het Westeinde zijn gaan wonen, broeden er voor het vierde jaar Torenvalken in de kast aan de rand van onze tuin. De laatste drie seizoenen zijn de verrichtingen van de vogels te volgen via een camera die in de kast is gemonteerd.

Deze camera staat het hele jaar aan, ook buiten de broedperiode. Dat levert soms verrassende waarnemingen op. Zo zagen we op 19 oktober 2023 drie Ringmussen in de kast. Op 22 maart 2024 kwam een Kerkuil de kast verkennen. Om die reden is er nu een kast voor Kerkuilen geplaatst op een paar honderd meter van ons huis. Kauwen

Kerkuil in de kast

zijn altijd nieuwsgierig en zitten geregeld op en in de kast, behalve tijdens het broedseizoen. Dan worden ze door de Torenvalken fel bestreden en verjaagd.

Vrouw op de kast

Start broedseizoen

Het paar Torenvalken dat in de kast broedt, is niet geringd. Dat maakt individuele herkenning lastig, vooral van het

Man met muis

vrouwtje. In de periode september tot februari zien we alleen het mannetje af en toe in de kast. Hij gebruikt de kast als schuilplaats bij slecht weer en tevens als uitkijkpost om te jagen op muizen. Het vrouwtje laat zich in de winter niet zien.

Op 26 januari 2024 zien we het paar voor het eerst samen in de kast. De man baltsend, biedt het vrouwtje een muis aan, luid kekkerend, zijn staart omhoog; het vrouwtje reageert nauwelijks. Pas vanaf maart-april zien we dat ze paren. Het broedseizoen lijkt voorspoedig te verlopen.

Kapers op de kust

Echter, op 18 maart verschijnt er een rivaliserend juveniel mannetje, dat in een zes minuten durend gevecht uiteindelijk het onderspit delft. “Ons” mannetje zet de indringer klem door zijn klauwen om de poten van de ander te slaan en met zijn snavel de rivaal te pikken. Strijd beslecht, kast met succes verdedigd. Op 10 april moet het mannetje nogmaals de kast verdedigen tegen een andere

Gevecht met rivaliserend mannetje (R)

aanvaller, een volwassen mannetje met een metalen ring aan de linker poot. Een dag later probeert de indringer het nogmaals, tevergeefs. Het seizoen verloopt toch niet zo rustig als het leek.

Ook het vrouwtje krijgt concurrentie. Op 20 april voert ze een minutenlang gevecht met een vreemde (ongeringde) vrouw, terwijl het mannetje toekijkt. De indringer wordt verjaagd, althans daar lijkt het op. Het blijft heel lastig om de vogels individueel te herkennen. Jammer dat ze geen kleurringen of goed afleesbare ringen (met cijfers of letters) dragen, zoals bij Slechtvalken.

Vijf eieren

Op 5 mei slaapt het vrouwtje voor het eerst in de kast; een dag later verschijnt het 1^e ei. Om de dag wordt er een ei bij

gelegd, zodat er op 14 mei vijf eieren liggen. Vanaf het 4^e ei gaat het vrouwtje broeden, de hele nacht en vrijwel de hele dag. Het mannetje brengt ca. vijf keer per dag een prooi, waarna het vrouwtje met de prooi uit de kast vliegt en het mannetje de broedtaak even overneemt. Na ca. 20 - 30 minuten keert het vrouwtje terug op de eieren. Zo gaat het elk seizoen.

Er gaat iets mis

Op 18 mei gebeurt er iets vreemds. Het vrouwtje blijft na de prooi-overdracht 6 ½ uur weg. Gelukkig neemt de man haar taak over en houdt de eieren warm. Hij moet ook voor prooi zorgen en zou de eieren dan onbewaakt achter moeten laten. Eksters en Kraaien zijn altijd in de buurt. Jagen of broeden, dat is het dilemma. Het lijkt een goed muizenjaar, ondanks de natte akkers door overvloedige regenval. 95% van de prooien is een muis. De rest bestaat uit hagedissen en een enkele jonge vogel (Huismus). Het gedrag van het vrouwtje baart ons zorgen. Op 1 juni slaapt ze in de kast niet op, maar naast de eieren. Haar ogen vallen steeds dicht, haar bewegingen lijken ongecoördineerd. Ze vliegt met moeite de kast in en uit. Op 2 juni neemt het mannetje de broedtaak over, de hele nacht zit hij op de eieren. Op de dag zorgt hij voor prooi en de resterende tijd bebroedt hij de eieren. Het vrouwtje zit soms in de kast, maar broedt niet en zit naast de eieren. Op 5 juni zijn de eieren de hele nacht onbebroed, geen vogel in de kast. Dat ziet er slecht uit.

Vrouw hele nacht naast de eieren

Vrouw valt uit

De man kan de taak van het vrouwtje niet geheel overnemen; hij kan niet én voor prooi zorgen én broeden, laat staan straks de eventuele jongen warm houden en voeren. Met het vrouwtje gaat het steeds slechter. Ze maakt ongecontroleerde bewegingen, zakt door de poten en klappert onbeholpen met de vleugels, zoals een jong dat vlieg oefeningen doet.

Op 10 juni lukt het haar met een uiterste krachtsinspanning om de kast uit te komen. Ze belandt in het bollenland, tussen de oude narcissen. Daar blijft ze drie dagen op de grond zitten en om prooi vragen. Man zorgt voor prooi en zit op 15 juni voor het laatst een half uur op de eieren. Het nest is verlaten. Van de vijf eieren is er één verdwenen; misschien toch een Ekster langs geweest?

Vogelgriep of vergiftiging?

Het is overduidelijk, dat het vrouwtje uit is gevallen door een ziekte, verlamd geraakt aan poten en vleugels, maar

wat is de oorzaak? Ik houd haar in het bollenland de eerste dagen goed in de gaten. Ze leeft nog, zolang ik haar om prooi hoor roepen. Mocht ze dood gaan, dan kan ik proberen om onderzoek te laten doen naar de doodsoorzaak. Is het een infectie (vogelgriep) of een vergiftiging?

Vogelgriep komt voor bij Torenvalken door het eten van besmette jonge vogels. In het “rampjaar” 2022 was 50% van de dood gevonden Torenvalken (14 exemplaren) slachtoffer van vogelgriep. In 2023 en 2024 werden nog geen gevallen van vogelgriep bij Torenvalken vastgesteld (bron: DWHC/Sovon). Onze Torenvalk eet nauwelijks vogels, dus vogelgriep is minder waarschijnlijk. Verkrampte poten kan ook een symptoom zijn van een vergiftiging. In akkergebieden worden insecticiden gebruikt. Veldmuizen eten insecten en planten die bespoten zijn, krijgen daardoor gif binnen en dat stapelt zich op. Zo kan ook een Torenvalk dit gif binnen krijgen via de opgegeten muizen. Het blijft gissen naar de oorzaak. Niet elke vogel die vogelgriep of een vergiftiging doormaakt, overlijdt daaraan. Het lichaam kan ervan herstellen.

Vrouw in het bollenland

Goede afloop?

Op een gegeven moment had het vrouwtje zich verplaatst vanuit het narcissenveld naar een naast gelegen akker. Ook daar kwam het mannetje haar prooi brengen. Drie dagen later zagen we “ons” vrouwtje stuntelig in de goot van het schuurtje zitten. Blijkbaar heeft ze het overleefd. Helaas wel een mislukt broedseizoen.

Na overleg met roofvogel experts hebben we op 17 juni de eieren uit de verlaten kast gehaald. Na onderzoek (Petra Sonius/Naturalis) bleek dat drie eieren een goed ontwikkeld embryo bevatten, één ei was onbevruucht. Het vijfde ei was al verdwenen door predatie. Wie schetst onze verbazing, dat een dag na het leeghalen van de kast het mannetje weer begon te baltsen! In de daarop volgende weken zagen we drie verschillende vrouwtjes voor de camera, één zonder ring (“ons” vrouwtje?), één met een ring links en één met een ring rechts. Het heeft niet geleid tot een nieuw legsel. Na drie jaar van succesvolle legfels blijkt eens te meer: een goede afloop is niet vanzelfsprekend. Dit jaar geen feestelijke bijeenkomst bij het ringen van de jonge Torenvalken. Op naar volgend jaar!

